

پژوهشکده شورای نگهبان

اصول قانون اساسی

در پروتوکل نظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل پنجاه و پنجم

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۰۳۷

تاریخ: ۱۳۹۴/۳/۱۱

یژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل پنجاه و پنجم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

گروه تدوین نظرات و مبانی آراء شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۰۳۷

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۳/۱۱

پژوهشکده شورای نگهبان

فهرست مطالب

فهرست مطالب

- ۲..... اصل پنجاه و پنجم
- ۲..... ۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی
- ۲..... ۱-۱- طرح تجدیدنظر در قانون دیوان محاسبات و تشکیلات اداری دیوان مزبور
- ۳..... ۱-۲- لایحه اجازه انجام هزینه‌های کشور در چهار ماهه اول ۱۳۶۰
- ۴..... ۱-۳- طرح قانون دیوان محاسبات کشور
- ۸..... ۱-۴- طرح قانونی اصلاح قانون و مقررات دیوان محاسبات
- ۹..... ۱-۵- بودجه سال ۱۳۶۳ کل کشور
- ۹..... ۱-۶- لایحه اصلاح قانون رسیدگی به پرونده‌های کسری جمع‌داری
- ۱۲..... ۱-۷- طرح قانونی محاسبات عمومی کشور
- ۱۴..... ۱-۸- طرح اصلاح قانون دیوان محاسبات کشور و الحاق یک ماده به آن
- ۱۴..... ۱-۹- طرح نظارت بر مسافرت‌های خارجی کارکنان دولت
- ۱۰-۱- لایحه تعیین تکلیف حساب‌های سنواتی وزارت جهاد سازندگی طی
- ۱۵..... سال‌های ۱۳۶۳ لغایت ۱۳۷۰
- ۱۷..... ۱-۱۱- طرح آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی
- ۱۸..... ۱-۱۳- طرح الحاق یک ماده به قانون دیوان محاسبات کشور
- ۱۹..... ۱-۱۴- لایحه بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور
- ۲۰..... ۱-۱۵- لایحه برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
- ۲۰..... ۱-۱۶- لایحه بودجه سال ۱۳۸۴ کل کشور
- ۲۳..... ۱-۱۷- لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)
- ۱۸-۱- طرح عضویت و لغو عضویت نمایندگان مجلس شورای اسلامی در برخی
- از شوراهای عالی، شوراها، مجامع و سایر هیئت‌ها
- ۲۴..... ۱-۱۹- طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور
- ۲۴..... ۱-۲۰- طرح الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت
- ۲۵..... ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران
- ۲۵..... ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- ۲۵..... ۳-۱- استفسار رئیس جمهور
- ۲۷..... ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی
- ۲۷..... ۴-۱- استعلام رئیس دانشگاه تهران
- ۲۸..... ۵- تذکره‌های ارشادی و قانونی شورای نگهبان

اصل پنجاه و پنجم

دیوان محاسبات به کلیه حساب‌های وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی و سایر دستگاه‌هایی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند به ترتیبی که قانون مقرر می‌دارد، رسیدگی یا حسابرسی می‌نماید که هیچ هزینه‌ای از اعتبارات مصوب تجاوز نکرده و هر وجهی در محل خود به مصرف رسیده باشد. دیوان محاسبات، حساب‌ها و اسناد و مدارک مربوطه را برابر قانون، جمع‌آوری و گزارش تفریح بودجه هر سال را به انضمام نظرات خود به مجلس شورای اسلامی تسلیم می‌نماید. این گزارش باید در دسترس عموم گذاشته شود.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱- نظر شماره م/ ۳۹ مورخ ۱۳۵۹/۹/۲۰ شورای نگهبان در خصوص طرح تجدیدنظر در قانون دیوان محاسبات و تشکیلات اداری دیوان مزبور مصوب ۱۳۵۹/۹/۱۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱-۱- چون ماده واحده به صورتی که تنظیم شده و مخصوصاً با توجه به بند (۳) آن که ناظر بر قانون سابق دیوان محاسبات است، دیوان محاسبات را نوعی محکمه قضایی اختصاصی قرار می‌دهد، با اصل ۵۵ و صراحت اصل ۶۱ قانون اساسی مغایرت دارد.^(۱)

۱. ماده واحده-

- ۱- رئیس و دادستان دیوان محاسبات بنا به پیشنهاد کمیسیون محاسبات و تصویب مجلس شورای اسلامی منصوب خواهند شد.
- ۲- هیئت مستشاری دیوان محاسبات بنا به پیشنهاد رئیس دیوان مزبور و تصویب کمیسیون دیوان محاسبات، فارغ از شرایط مندرج در قانون مصوب سال ۱۳۵۲، از میان افراد امین و متدین و متخصص در دیوان محاسبات و یا افراد دیگر منصوب خواهند شد.
- ۳- رئیس دیوان محاسبات، دستور ابلاغ آراء شعب دیوان را صادر می‌نماید.
- ۴- پیش‌نویس قانون دیوان محاسبات و آیین‌نامه اجرایی آن، به‌وسیله دیوان مزبور، ظرف سه ماه تهیه و به کمیسیون دیوان محاسبات تقدیم و کمیسیون مزبور آن را به صورت طرح قانونی جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم خواهد نمود.
- ۵- دیوان محاسبات جهت انجام وظایف قانونی خود می‌تواند در تمام امور مالی کشور تحقیق و تخصص نماید و در تمامی موارد مستقیماً مکاتبه و ارتباط برقرار کند و تمام مقامات جمهوری اسلامی و قوای سه‌گانه و سازمان‌ها و ادارات تابعه و کلیه اشخاص و سازمان‌هایی که به نحوی از

۲-۱- نظر شماره ۲۴۶۸ مورخ ۱۳۶۰/۳/۱۷ شورای نگهبان در خصوص لایحه اجازه انجام هزینه‌های کشور در چهار ماهه اول ۱۳۶۰، مصوب ۱۳۶۰/۳/۱۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۲- تبصره چهار ماده واحده که (۲۵) میلیارد ریال اعتبار برای جهاد سازندگی منظور داشته است، اگر مورد حساسی دیوان محاسبات قرار نگیرد، با اصل ۵۵ قانون اساسی مغایرت دارد و از لحاظ اینکه چگونگی عملیات اجرایی جهاد در رابطه با اصل ۶۰ مشخص نیست، با اصل مذکور مغایرت دارد و در تبصره (۹)، اجازه کمیسیون برنامه و بودجه مجلس اگر به عنوان تصویب باشد، طبق قانون اساسی با مجلس شورای اسلامی است و اگر به عنوان اجازه‌نامه باشد، نوعی دخالت قوه مقننه در قوه مجریه می‌باشد که خلاف قانون اساسی است. از جهت موازین اسلامی با توجه به ضرورت‌های فعلی به اکثریت آراء مورد تأیید قرار گرفت. بدیهی است در مورد وام‌ها ضوابط شرعی مراعات و کمال دقت در اجتناب از اسراف و تبذیر بیت‌المال انجام خواهد شد.^(۱)

→

انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند مکلف به پاسخگویی مستقیم می‌باشند.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۵۹/۱۲/۲۶ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده واحده-

۱- رئیس و دادستان دیوان محاسبات، بنا به پیشنهاد کمیسیون محاسبات و تصویب مجلس شورای اسلامی منصوب خواهند شد.

۲- هیئت مستشاری دیوان محاسبات، بنا به پیشنهاد رئیس دیوان مزبور و تصویب کمیسیون دیوان محاسبات، فارغ از شرایط مندرج در قانون مصوب سال ۱۳۵۲، از میان افراد امین و متدین و متخصص در دیوان محاسبات و یا افراد دیگر منصوب خواهند شد.

۳- پیش‌نویس قانون دیوان محاسبات و آیین‌نامه اجرایی آن، به‌وسیله دیوان مزبور، ظرف سه ماه تهیه و به کمیسیون دیوان محاسبات تقدیم و کمیسیون مزبور آن را به صورت طرح قانونی جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم خواهد نمود.

۴- دیوان محاسبات جهت انجام وظایف قانونی خود می‌تواند در تمام امور مالی کشور تحقیق و تفحص نماید و در تمامی موارد مستقیماً مکاتبه و ارتباط برقرار کند و تمام مقامات جمهوری اسلامی و قوای سه‌گانه و سازمان‌ها و ادارات تابعه و کلیه اشخاص و سازمان‌هایی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند مکلف به پاسخگویی مستقیم می‌باشند.

۱. تبصره ۴- به وزارت امور اقتصادی و دارایی اجازه داده می‌شود در چهارماهه اول سال جاری جمعاً تا مبلغ بیست و پنج میلیارد (۲۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال به تدریج برای اجرای برنامه‌های عمرانی از محل اعتبارات موضوع این قانون در اختیار جهاد سازندگی قرار دهد. حداقل سی درصد (۳۰٪) از

←

۳-۱- نظر شماره ۴۳۰۶ مورخ ۱۳۶۰/۱۱/۲۹ شورای نگهبان در خصوص طرح قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۰/۱۱/۸ مجلس شورای اسلامی:

۱-۳-۱- بند (ب) و بند (ج) ماده یک و مواد (۴)، (۵)، (۶)، (۷)، (۸)، (۹) و قسمت اخیر ماده (۱۰) و مواد (۲۶) و (۴۴)، چون وظایف و اختیاراتی را به دیوان محاسبات داده که در قانون اساسی چنین وظایف و اختیاراتی برایش پیش بینی نشده، مغایر اصل ۵۵ قانون اساسی است.^(۱)

→

اعتبار فوق منحصراً به صورت ارز قابل پرداخت خواهد بود.
تبصره ۹- اعتبار ماده (۱۷) (کمک و اعانه به بخش خصوصی) هزینه دستگاه‌ها، منحصراً با اجازه کمیسیون برنامه و بودجه مجلس شورای اسلامی قابل هزینه خواهد بود.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۰/۳/۱۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:
تبصره ۴- به وزارت امور اقتصادی و دارایی اجازه داده می‌شود در چهارماهه اول سال جاری جمعاً تا مبلغ بیست و پنج میلیارد (۲۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال به تدریج برای اجرای برنامه‌های عمرانی از محل اعتبارات موضوع این قانون که زیر نظر وزیر مشاور در امور اجرایی قرار خواهد گرفت و دیوان محاسبات نیز طبق اصل ۵۵ نسبت به امور مالی آن حسابرسی خواهد نمود، در اختیار جهاد سازندگی قرار دهد. حداقل سی درصد (۳۰٪) از اعتبار فوق منحصراً به صورت ارز قابل پرداخت خواهد بود.

اعتبار موضوع این تبصره بر اساس درخواست وجه از طرف شورای مرکزی جهاد سازندگی و یا مقامات مجاز از طرف شورای مرکزی قابل پرداخت می‌باشد و مصرف آن منحصراً تابع مقررات جهاد سازندگی است.

تبصره ۹- اعتبار ماده (۱۷) به طور کلی حذف می‌گردد.

۱. ماده ۱- هدف دیوان محاسبات کشور با توجه به اصول مندرج در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران عبارت است از اعمال کنترل و نظارت مستمر مالی به منظور پاسداری از بیت‌المال از طریق:

الف- ...

ب- بررسی حدود اعمال سیاست‌های مالی تعیین شده در بودجه مصوب

ج- بررسی به منظور اطمینان از وجود و کفایت روش‌های مالی مؤثر و تعیین قابلیت بهره‌وری و کارایی دستگاه‌ها در ارتباط با هدف‌های تعیین شده.

ماده ۴- رسیدگی به موجودی حساب اموال و دارایی‌های دستگاه‌ها به منظور اطمینان از حفظ و حراست و نظارت در نحوه نگهداری آنها.

ماده ۵- بررسی وجود و کفایت نیروی انسانی متخصص، ابزارآلات، تأسیسات، اموال و فنون کاربردی در جهت رفع نیازهای دستگاه‌های مورد رسیدگی و همچنین اطمینان از برقراری روش‌ها و دستورالعمل‌های مناسب و کاربرد مؤثر آنها در جهت نیل به اهداف دستگاه‌های مورد رسیدگی.

←

ماده ۶- بررسی روش‌های مالی معمول در دستگاه مورد رسیدگی به منظور اطمینان از:

الف- تناسب با فعالیت‌های دستگاه

ب- قدرت ارائه و انتقال صحیح و به موقع اطلاعات و ارقام و آمار به مدیران و سایر مراجع

ج- داشتن چنان خصوصیتی که پاسخگویی وضعیت دارایی‌ها از نقطه نظر استفاده و بهره‌برداری صحیح از آنها باشد.

ماده ۷- اظهارنظر در مورد کارایی نهاد کنترل‌کننده داخلی در واحد مورد رسیدگی.

ماده ۸- بررسی نتایج حاصل از وجوه مصرف‌شده به منظور تطبیق با اهداف پیش‌بینی شده توسط قانون‌گذار یا مراجع تصمیم‌گیرنده و ارزیابی توفیق نسبی در نیل به آنها.

ماده ۹- اعلام نتایج حاصل از حسابرسی‌ها و رسیدگی‌های انجام‌شده در مورد کمبودها، نواقص، نارسایی‌ها یا انضمام پیشنهادها به دستگاه‌های اجرایی برای جلوگیری و رفع تنگناها.

ماده ۱۰- رسیدگی به حساب کسری ابواب‌جمعی و تخلفات مالی و هر گونه اختلاف حساب مأمورین ذی‌ربط دولتی در اجرای قوانین و مقررات و اتخاذ تصمیم در مورد آنها.

ماده ۲۶- مواردی که در هیئت‌های مستشاری مورد رسیدگی قرار گرفته و حسب مورد مسئول یا مسئولین امر به موجب رأی هیئت‌ها به یکی از مجازات‌های اداری مقرر در قانون استخدام کشوری محکوم و یا پس از اظهارنظر به مراجع ذی‌صلاح معرفی می‌گردند، بدون اینکه محدود به موارد زیر باشد، عبارتند از:

الف- عدم ارائه صورت‌های مالی، حساب درآمد و هزینه، دفاتر قانونی و صورت‌حساب کسری و یا اسناد و مدارک در موعد مقرر به دیوان محاسبات کشور

ب- تعهد زائد بر اعتبار و یا عدم رعایت قوانین و مقررات مالی

ج- عدم واریز به موقع درآمد و سایر منابع تأمین اعتبار منظور در بودجه عمومی به حساب مربوط و همچنین عدم واریز وجوهی که به عنوان سپرده یا وجه‌الضمان یا وثیقه و یا نظائر آنها دریافت می‌گردد.

د- عدم پرداخت به موقع تعهدات دولت که موجب ضرر و زیان به بیت‌المال می‌گردد.

ه- سوء استفاده و غفلت و تسامح در حفظ اموال و اسناد و وجوه دولتی و یا هر خرج نادرست که باعث اتلاف یا تضییع بیت‌المال بشود.

و- پرونده‌های کسری ابواب‌جمعی مسئولین مربوط.

ز- ایجاد موانع و محظورات غیرقابل توجیه از ناحیه مسئولین ذی‌ربط دستگاه‌ها در قبال ممیزین و یا حسابرس‌ها و سایر کارشناسان دیوان محاسبات کشور در جهت انجام وظایف آنان.

ح- پرداخت و دریافت‌هایی که خلاف قوانین به دستور کتبی مقامات مسئول صورت گیرد.

ط- اظهارنظر نسبت به گزارشات حسابرسی و یا رسیدگی.

ی- بازرسی حساب‌های درآمد و هزینه و صورت‌های مالی و دفاتر قانونی و همچنین اسناد درآمد و هزینه و مدارک مربوط که توسط ممیزین و حسابرسان و کارشناسان دیوان محاسبات کشور مورد

رسیدگی و یا حسابرسی قرار می‌گیرد، در هر موقع که لازم و ضروری تشخیص دهند. تبصره- اقدامات مذکور مانع از تعقیب جزایی مأمور متخلف در صورتی که مرتکب جرمی نیز شده باشد نخواهد بود.

ماده ۴۴- دیوان محاسبات کشور علاوه بر موارد پیش‌بینی شده در این قانون، مسائلی را که از طرف مجلس شورای اسلامی حسب مورد به آن ارجاع می‌شود رسیدگی و اظهار نظر می‌نماید.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۶۱/۶/۷ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱- هدف دیوان محاسبات کشور با توجه به اصول مندرج در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران عبارت است از اعمال کنترل و نظارت مستمر مالی به منظور پاسداری از بیت‌المال از طریق:

الف- ...

ب- بررسی و حسابرسی وجوه مصرف‌شده و درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار در ارتباط با سیاست‌های مالی تعیین‌شده در بودجه مصوب با توجه به گزارش عملیاتی و محاسباتی مأخوذه از دستگاه‌های مربوطه

ج- تهیه و تدوین گزارش حاوی نظرات در مورد لایحه تفریغ بودجه و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی.

ماده ۴- رسیدگی به موجودی حساب اموال و دارایی‌های دستگاه‌ها.

ماده ۵- بررسی جهت اطمینان از برقراری روش‌ها و دستورالعمل‌های مناسب مالی و کاربرد مؤثر آنها در جهت نیل به اهداف دستگاه‌های مورد رسیدگی.

ماده ۶- اعلام نظر درخصوص لزوم وجود مرجع کنترل‌کننده داخلی و یا عدم کفایت مرجع کنترل‌کننده موجود در دستگاه‌های مورد رسیدگی با توجه به گزارشات حسابرسی‌ها و رسیدگی‌های انجام‌شده جهت حفظ حقوق بیت‌المال.

ماده ۷- رسیدگی به حساب کسری ابواب‌جمعی و تخلفات مالی و هر گونه اختلاف حساب مأمورین ذی‌ربط دولتی در اجرای قوانین و مقررات به ترتیب مقرر در این قانون.

ماده ۸- تجزیه و تحلیل لایحه تفریغ بودجه ارسالی از طرف قوه مجریه براساس نتایج حاصل از بررسی‌ها، رسیدگی‌ها و یا حسابرسی‌های انجام‌شده و تهیه و ارائه گزارش حاوی نظرات به مجلس شورای اسلامی.

ماده ۹- دیوان محاسبات کشور مستقیماً زیر نظر مجلس شورای اسلامی می‌باشد و در امور مالی و اداری استقلال داشته و اعتبار مورد نیاز آن با پیشنهاد دیوان مذکور پس از تأیید کمیسیون دیوان محاسبات و بودجه مجلس شورای اسلامی، جداگانه در لایحه بودجه کل کشور منظور می‌شود. تشخیص، انجام تعهد و تسجیل هزینه‌های آن با رعایت قوانین و مقررات از وظایف رئیس دیوان محاسبات و یا کسانی است که از طرف وی مجاز به این امور بشوند.

ماده ۱۰- مقر دیوان محاسبات کشور در تهران است و در مراکز استان‌ها نیز دارای تشکیلات استان خواهد بود.

ماده ۲۳- موارد ارجاعی که در هیئت‌های مستشاری مورد رسیدگی و مشورت و یا تأیید و اعلام نظر قرار می‌گیرد و نیز در صورت وقوع تخلفات مالی مسئول یا مسئولین امر به موجب رأی هیئت‌ها به یکی از مجازات‌های اداری مقرر در قانون بازسازی نیروی انسانی محکوم و یا پس از اظهار نظر به مراجع ذی‌صلاح معرفی می‌گردند، عبارتند از:

الف- عدم ارائه صورت‌های مالی، حساب درآمد و هزینه، دفاتر قانونی و صورت‌حساب کسری و یا اسناد و مدارک در موعد مقرر به دیوان محاسبات کشور

ب- تعهد زائد بر اعتبار و یا عدم رعایت قوانین و مقررات مالی

ج- عدم واریز به موقع درآمد و سایر منابع تأمین اعتبار منظور در بودجه عمومی به حساب مربوط و همچنین عدم واریز وجوهی که به عنوان سپرده یا وجه‌الضمان و یا وثیقه و یا نظایر آنها دریافت می‌گردد.

د- عدم پرداخت به موقع تعهدات دولت که موجب ضرر و زیان به بیت‌المال می‌گردد.

ه- سوء استفاده و غفلت و تسامح در حفظ اموال و اسناد و وجوه دولتی و یا هر خرج نادرست که باعث اتلاف یا تضییع بیت‌المال بشود.

و- پرونده‌های کسری ابواب‌جمعی مسئولین مربوط

ز- ایجاد موانع و محظورات غیرقابل توجیه از ناحیه مسئولین ذی‌ربط دستگاه‌ها در قبال ممیزین و یا حسابرس‌ها و سایر کارشناسان دیوان محاسبات کشور در جهت انجام وظایف آنان

ح- پرداخت و دریافت‌هایی که خلاف قوانین به دستور کتبی مقامات مسئول صورت گیرد.

ط- تأیید و یا صدور رأی نسبت به گزارشات حسابرسان داخلی و خارجی شرکت‌ها و مؤسسات و سازمان‌های مربوطه.

تبصره- هیئت‌های مستشاری در موارد ارجاعی می‌توانند نسبت به بازرسی حساب‌های درآمد و هزینه و صورت‌های مالی و دفاتر قانونی و همچنین اسناد درآمد و هزینه و مدارک مربوطه که توسط ممیزین و حسابرسان و کارشناسان دیوان محاسبات کشور مورد رسیدگی و یا حسابرسی قرار می‌گیرد، اقدام نمایند.

ماده ۴۱- دیوان محاسبات کشور علاوه بر موارد پیش‌بینی شده در این قانون، موضوعات مرتبطه با وظایف دیوان محاسبات را که از طرف مجلس شورای اسلامی حسب مورد به آن ارجاع می‌شود، رسیدگی و اظهار نظر می‌نماید.

نظر شماره ۵۰۳۷ مورخ ۱۳۶۱/۶/۱۸ شورای نگهبان در خصوص طرح قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۱/۶/۷ مجلس شورای اسلامی:

ماده (۲۳) و تبصره آن، چون وظایف و اختیاراتی به دیوان محاسبات داده که خارج از وظیفه قانونی مندرج در اصل ۵۵ قانون اساسی می‌باشد، به نظر اکثریت اعضای شورا مخالف قانون اساسی شناخته شد. بدیهی است که مواد و تبصره‌هایی که مربوط به این ماده می‌باشد، نیز مغایر قانون اساسی است.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۱/۱۱/۱۱ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۲۳- موارد ارجاعی که در هیئت‌های مستشاری مورد رسیدگی و اعلام نظر قرار می‌گیرد علاوه

۴-۱- نظر شماره ۸۵۱۲ مورخ ۱۳۶۲/۲/۱۵ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی اصلاح قانون و مقررات دیوان محاسبات مصوب ۱۳۶۲/۱/۳۰ مجلس شورای اسلامی:

۴-۱- تبصره (۲)^(۱) نسبت به سال‌های ۵۹ و ۶۰، نظر به اینکه پس از تدوین

→

بر موارد مذکور در این قانون، عبارتند از:

- الف- عدم ارائه صورت‌های مالی، حساب درآمد و هزینه، دفاتر قانونی و صورت‌حساب کسری و یا اسناد و مدارک در موعد مقرر به دیوان محاسبات کشور
- ب- تعهد زائد بر اعتبار و یا عدم رعایت قوانین و مقررات مالی
- ج- عدم واریز به موقع درآمد و سایر منابع تأمین اعتبار منظور در بودجه عمومی به حساب مربوط و همچنین عدم واریز وجوهی که به عنوان سپرده یا وجه‌الضمان و یا وثیقه و یا نظایر آنها دریافت می‌گردد.
- د- عدم پرداخت به موقع تعهدات دولت که موجب ضرر و زیان به بیت‌المال می‌گردد.
- ه- سوء استفاده و غفلت و تسامح در حفظ اموال و اسناد و وجوه دولتی و یا هر خرج نادرست که باعث اتلاف یا تضییع بیت‌المال بشود.
- و- پرونده‌های کسری ابواب‌جمعی مسئولین مربوط
- ز- ایجاد موانع و محظورات غیرقابل توجیه از ناحیه مسئولین ذی‌ربط دستگاه‌ها در قبال ممیزین و یا حسابرس‌ها و سایر کارشناسان دیوان محاسبات کشور در جهت انجام وظایف آنان
- ح- پرداخت و دریافت‌هایی که خلاف قوانین موجود به دستور کتبی مقامات مسئول صورت گیرد.
- ط- تأیید و یا صدور رأی نسبت به گزارشات حسابرسان داخلی و خارجی شرکت‌ها و مؤسسات و سازمان‌های مربوطه.
- تبصره- این هیئت‌ها در صورت احراز وقوع جرم و یا تخلف از ناحیه مسئول یا مسئولین، ضمن اعلام رأی، پرونده را جهت صدور حکم مقتضی به مراجع صالحه ارسال خواهند داشت.

۱. ماده واحده- ...

تبصره ۲- نحوه رسیدگی و ممیزی به حساب‌های از سال ۱۳۵۳ تا آخر سال ۱۳۶۰ طبق دستورالعملی است که وسیله هیئت موضوع تبصره (۶۶) قانون بودجه سال ۱۳۶۱ مرکب از نمایندگان مجلس شورای اسلامی، وزارت امور اقتصادی و دارایی و دیوان محاسبات کشور تهیه و ابلاغ می‌گردد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۲/۴/۱۶ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده واحده- ...

تبصره ۲- نحوه رسیدگی و ممیزی به حساب‌های از سال ۱۳۵۳ تا آخر سال ۱۳۵۸ شمسی طبق دستورالعملی است که وسیله هیئت موضوع تبصره (۶۶) قانون بودجه سال ۱۳۶۱ مرکب از نمایندگان مجلس شورای اسلامی، وزارت امور اقتصادی و دارایی و دیوان محاسبات کشور تهیه و ابلاغ می‌گردد.

قانون اساسی می‌بایستی مطابق اصل ۵۵ رسیدگی و تفریغ بودجه برابر قانون باشد و دستورالعمل هیئت موضوع تبصره (۶۶) قانون بودجه سال ۱۳۶۱ قانون نمی‌باشد، با اصل ۵۵ قانون اساسی مغایرت دارد.

۱-۵- نظر شماره ۱۰۸۹۵ مورخ ۱۳۶۲/۱۲/۲۹ شورای نگهبان در خصوص بودجه سال ۱۳۶۳ کل کشور، مصوب ۱۳۶۲/۱۲/۲۵ مجلس شورای اسلامی:

۱-۵-۱- از لحاظ اصل ۵۲ قانون اساسی ایرادی که بر لایحه بودجه سال ۱۳۶۳ وارد است این است که مفهوم بودجه صورت تفصیلی متعارف خرج و دخل و هزینه و اعتبارات است، به طوری که در هر دو مورد، به طور متعارف بررسی و اظهار نظر و تعدیل در مجلس شورای اسلامی ممکن باشد و تصویب آن آگاهانه و با توجه به جوانب لازم انجام شود و با توجه به اینکه در لایحه تقدیمی تفصیل خرج و دخل به همان مفهومی که حتی در بند (ح) تبصره (۲۰) به آن توجه شده، بیان نشده است با اصل ۵۲ قانون اساسی تطبیق ندارد و از لحاظ اصل ۵۵ قانون اساسی نیز که دیوان محاسبات را مأمور می‌نماید که حسابرسی را به نحوی انجام دهد که هر وجهی در محل خود به مصرف رسیده باشد، ندادن صورت تفصیلی آن و ریز مواد هزینه موجب می‌شود که حسابرسی به نحوی که در این اصل پیش‌بینی شده انجام نشود؛ لذا از این حیث با اصل مذکور مغایرت دارد.^(۱)

۱-۶- نظر شماره ۲۳۴۱ مورخ ۱۳۶۳/۹/۲۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه اصلاح قانون رسیدگی به پرونده‌های کسری جمع‌داری مصوب ۱۳۶۰/۶/۱، (۳) مصوب ۱۳۶۳/۹/۲۲ مجلس شورای اسلامی:

۱-۶-۱- نظر به اینکه ظاهر از رسیدگی به کسری ابواب‌جمعی در ماده واحده، رسیدگی است که طبق اصل ۵۵ قانون اساسی به عهده دیوان محاسبات است و نظر به اینکه در ضمن اعضای کمیسیون، افرادی از خارج دیوان در نظر گرفته شده، نسبت

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل پنجاه و دوم، شماره ۱-۲-۲.

۲. گفتنی است این لایحه، ابتدا با عنوان «لایحه تمدید مهلت مقرر در قانون رسیدگی به پرونده‌های کسری جمع‌داری مصوب ۱۳۶۰/۶/۱ و اصلاح ماده واحده قانون مزبور» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن در هنگام بررسی در مجلس، تغییر کرده است.

به موارد بعد از تصویب قانون اساسی با اصل ۵۵ قانون اساسی مغایرت دارد و از لحاظ شرعی نظر به اینکه رسیدگی قضایی و صدور رأی از وظایف قوه قضائیه است و قطعیت رأی کمیسیون مذکور به نظر اکثریت فقها با موازین شرعی مغایرت دارد.^(۱)

۱. ماده واحده- به منظور تسهیل و تسریع در رسیدگی و اتخاذ تصمیم نسبت به پرونده‌هایی که تحت عنوان کسری جمع‌داری (اعم از نقدی و جنسی و اوراق بهادار) در اجرای ماده (۶۳) قانون محاسبات عمومی مصوب دی‌ماه ۱۳۴۹ تا تاریخ ۱۳۶۱/۱۱/۱۱ در دیوان محاسبات یا وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل شده است به رئیس دیوان محاسبات کشور اجازه داده می‌شود کمیسیونی مرکب از پنج نفر به شرح زیر:

- ۱- دو نفر از اعضای دیوان محاسبات به انتخاب رئیس دیوان مذکور؛
  - ۲- دو نفر نماینده وزارت امور اقتصادی و دارایی به انتخاب وزیر مربوطه؛
  - ۳- یک نفر به انتخاب کمیسیون دیوان محاسبات و بودجه مجلس شورای اسلامی (که می‌تواند از افراد خارج از مجلس باشد)
- دعوت و تشکیل دهد.

پس از تشکیل کمیسیون فوق‌الذکر، کلیه پرونده‌های موضوع این قانون به تدریج از طریق دادسرای دیوان محاسبات کشور به کمیسیون احاله خواهد شد و کمیسیون به پرونده‌های مزبور بدون الزام به رعایت مقررات رسیدگی به این قبیل پرونده‌ها، رسیدگی و با توجه به شرایط و اوضاع و احوال هر پرونده، تصمیم لازم اتخاذ خواهد نمود. نقایص احتمالی پرونده‌ها مشروط بر آنکه رفع نقص به تشخیص اکثریت اعضای کمیسیون پنج‌نفره و تأیید دادستان دیوان محاسبات مقدر نباشد، مانع از رسیدگی و اتخاذ تصمیم کمیسیون نخواهد بود.

تبصره ۱- کمیسیون وقت رسیدگی به هر پرونده را حداقل (۱۵) روز قبل از موعد مذکور از طریق دادسرای دیوان محاسبات کشور به ذی‌حساب (یا مدیر امور مالی) فعلی دستگاه اجرایی مربوط و جمعدار کسرآورنده ابلاغ می‌نماید. عدم حضور نامبردگان یا نمایندگان آنها به هر علت، مانع از تشکیل جلسه و صدور رأی نخواهد بود.

تبصره ۲- تصمیمات کمیسیون فوق که به اکثریت آراء (سه‌پنجم آراء) اتخاذ می‌شود قطعی و لازم‌الاجرا است، مگر اینکه ظرف مدت بیست روز از تاریخ ابلاغ مورد اعتراض محکوم‌علیه یا قائم مقام حقیقی یا حقوقی وی قرار گیرد که در این صورت تقاضای تجدیدنظر توسط دیوان محاسبات کشور برای رسیدگی به مرجع مذکور در تبصره (۱) ماده (۲۸) قانون دیوان محاسبات کشور احاله خواهد شد. رأی صادره از این مرجع، قطعی و لازم‌الاجرا است.

تبصره ۳- کمیسیون موضوع این قانون اختیار دارد از وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی هر گونه اطلاعات و اسناد و مدارکی که مؤثر در امر رسیدگی به پرونده‌های مربوط باشد مطالبه نماید و وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی مکلف به همکاری و ارائه اطلاعات و اسناد و مدارک مذکور می‌باشند.

تبصره ۴- کمیسیون موضوع این قانون در صورت احراز وقوع جرم مکلف است طبق مفاد تبصره ماده (۲۳) قانون دیوان محاسبات کشور عمل نماید.

تبصره ۵- کمیسیون موضوع این قانون موظف است هر شش ماه یکبار گزارش کامل عملکرد خود را به کمیسیون‌های دیوان محاسبات و بودجه و اقتصاد و دارایی مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

تبصره ۶- هیئت‌های مستشاری دیوان محاسبات کشور مجازند در صورت لزوم در مورد رسیدگی و اتخاذ تصمیم نسبت به پرونده‌هایی که در اجرای مواد (۳۶) و (۸۷) و (۸۸) و (۹۱) قانون محاسبات عمومی مصوب دی‌ماه ۱۳۴۹ تا تاریخ ۱۳۶۱/۱۱/۱۱ تشکیل شده است با رعایت تسهیلات مقرر در این قانون اقدام نمایند.

تبصره ۷- مهلت اجرای این قانون از تاریخ تصویب چهار سال خواهد بود.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۳/۱۰/۳۰ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده واحده- به منظور تسهیل و تسریع در رسیدگی و اتخاذ تصمیم نسبت به پرونده‌هایی که تحت عنوان کسری جمعدهاری (اعم از نقدی و جنسی و اوراق بهادار) در اجرای ماده (۶۳) قانون محاسبات عمومی مصوب دی‌ماه ۱۳۴۹ تا تاریخ ۱۳۶۱/۱۱/۱۱ در دیوان محاسبات یا وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل شده است به رئیس دیوان محاسبات کشور اجازه داده می‌شود کمیسئونی مرکب از پنج نفر از اعضای دیوان محاسبات کشور تشکیل دهد.

پس از تشکیل کمیسیون فوق‌الذکر کلیه پرونده‌های موضوع این قانون به تدریج از طریق دادسرای دیوان محاسبات کشور به کمیسیون احاله خواهد شد و کمیسیون به پرونده‌های مزبور بدون الزام به رعایت مقررات رسیدگی به این قبیل پرونده‌ها، رسیدگی و با توجه به شرایط و اوضاع و احوال هر پرونده، تصمیم لازم اتخاذ خواهد نمود. نقایص احتمالی پرونده‌ها مشروط بر آنکه رفع نقص به تشخیص اکثریت اعضای کمیسیون پنج‌نفره و تأیید دادستان دیوان محاسبات مقدور نباشد، مانع از رسیدگی و اتخاذ تصمیم کمیسیون نخواهد بود.

تبصره ۱- کمیسیون وقت رسیدگی به هر پرونده را حداقل (۱۵) روز قبل از موعد مذکور از طریق دادسرای دیوان محاسبات کشور به ذی‌حساب (یا مدیر امور مالی) فعلی دستگاه اجرایی مربوط و جمعدار کسرآورنده ابلاغ می‌نماید. عدم حضور نامبردگان یا نمایندگان آنها به هر علت، مانع از تشکیل جلسه و صدور رأی نخواهد بود.

تبصره ۲- تصمیمات کمیسیون فوق که به اکثریت آراء (سه‌پنجم آراء) اتخاذ می‌شود به مدعی علیه یا قائم مقام وی ابلاغ و در صورت قبول، قطعی و لازم‌الاجرا است و در صورت اعتراض ظرف مدت بیست روز از تاریخ ابلاغ، مدعی علیه تقاضای تجدیدنظر می‌نماید. تقاضای تجدیدنظر توسط دیوان محاسبات کشور برای رسیدگی به مرجع مذکور در تبصره (۱) ماده (۲۸) قانون دیوان محاسبات کشور احاله خواهد شد. رأی صادره از این مرجع، قطعی و لازم‌الاجرا است.

تبصره ۳- کمیسیون موضوع این قانون اختیار دارد از وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی هر گونه اطلاعات و اسناد و مدارکی که مؤثر در امر رسیدگی به پرونده‌های مربوط باشد مطالبه نماید و وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی مکلف به همکاری و ارائه اطلاعات و اسناد و مدارک مذکور می‌باشند.

تبصره ۴- کمیسیون موضوع این قانون در صورت احراز وقوع جرم مکلف است طبق مفاد تبصره

۷-۱- نظر شماره ۷۷۰۵ مورخ ۱۳۶۵/۱۱/۲۱ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۵/۱۰/۳۰ مجلس شورای اسلامی:

۷-۱- ماده (۵۷)^(۱) از این لحاظ که در مورد وزارت اطلاعات ترتیبی که رسیدگی دیوان محاسبات را به حساب سرّی امکان‌پذیر سازد ذکر نشده، مغایر با قانون اساسی است.

→

ماده (۲۳) قانون دیوان محاسبات کشور عمل نماید.

تبصره ۵- کمیسیون موضوع این قانون موظف است هر شش ماه یکبار گزارش کامل عملکرد خود را به کمیسیون‌های دیوان محاسبات و بودجه و اقتصاد و دارایی مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.
تبصره ۶- هیئت‌های مستشاری دیوان محاسبات کشور مجازند در صورت لزوم در مورد رسیدگی و اتخاذ تصمیم نسبت به پرونده‌هایی که در اجرای مواد (۳۶) و (۸۷) و (۸۸) و (۹۱) قانون محاسبات عمومی مصوب دی‌ماه ۱۳۴۹ تا تاریخ ۱۳۶۱/۱۱/۱۱ تشکیل شده است با رعایت تسهیلات مقرر در این قانون اقدام نمایند.
تبصره ۷- مهلت اجرای این قانون از تاریخ تصویب چهار سال خواهد بود.

نظر شماره ۲۶۶۴ مورخ ۱۳۶۳/۱۱/۱۴ شورای نگهبان در خصوص لایحه اصلاح قانون رسیدگی به پرونده‌های کسری جمع‌مداری مصوب ۱۳۶۰/۶/۱، مصوب ۱۳۶۳/۱۰/۳۰ مجلس شورای اسلامی:

لایحه راجع به تمدید مهلت مقرر در قانون رسیدگی به پرونده‌های کسری جمع‌مداری ... مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد. لازم به تذکر است که قانون از لحاظ مورد عدم اعتراض ساکت است و مفهوم آن قابل استناد نیست.

۱. ماده ۵۷- منظور کردن اعتبار تحت عنوان «سرّی» در بودجه کل کشور جز در مورد وزارت اطلاعات و دستگاه‌های نظامی و انتظامی ممنوع است. اعتباراتی که تحت این عنوان برای دستگاه‌های نظامی و انتظامی مذکور، منظور و به تصویب می‌رسد با تأیید شورای عالی دفاع قابل مصرف می‌باشد و مصرف آن تابع مقررات مذکور در این قانون و سایر قوانین و مقررات نیست و فقط با صدور حواله از طرف وزیر مربوط پرداخت و با گواهی شورای عالی دفاع و یا مقامات مجاز از طرف آنها به هزینه قطعی منظور می‌گردد. گزارش این قبیل هزینه‌ها باید حداکثر ظرف شش ماه از طریق نخست وزیر به مجلس شورای اسلامی تقدیم شود.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۶/۱/۳۰ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده (۵۷) به شرح زیر اصلاح گردید:

ماده ۵۷- منظور کردن اعتبار تحت عنوان «سرّی» در بودجه کل کشور جز در مورد وزارت اطلاعات و دستگاه‌های نظامی و انتظامی ممنوع است. مصرف اعتباراتی که تحت این عنوان به تصویب می‌رسد تابع مقررات این قانون و سایر قوانین و مقررات نیست و در مورد وزارت اطلاعات با موافقت نخست وزیر و صدور حواله از طرف وزیر اطلاعات و در مورد دستگاه‌های نظامی و انتظامی با تأیید شورای عالی دفاع و صدور حواله از طرف وزیر مربوط پرداخت و به ترتیب با گواهی مصرف نخست وزیر و شورای عالی دفاع به هزینه قطعی منظور می‌گردد. گزارش این قبیل هزینه‌ها باید حداکثر ظرف شش ماه از طریق نخست وزیر به مجلس شورای اسلامی تقدیم شود.

۱-۷-۲- در ماده (۹۲)،^(۱) معامله و خرید و فروش زائد بر اعتبار یا عدم رعایت مقررات قانون، فضولی است و در صورت رد معامله، توافق دیوان کل محاسبات با ذی‌نفع به مبلغی که طرفین تعیین می‌نمایند بی‌اشکال است، ولی در صورت عدم توافق، دادگاه فقط می‌تواند بر اساس وقوع رد یا قبول از طرف دولت رسیدگی و حکم صادر نماید. مضافاً بر اینکه توافق دیوان محاسبات با اصل ۵۵ قانون اساسی مغایرت دارد و مفهوم جمله «در صورتی که وجه آن پرداخت نشده باشد» نیز از این لحاظ که حق رد معامله فضولی را از دولت سلب نموده است باید اصلاح شود.

۱-۷-۳- در ماده (۱۲۶)،^(۲) قراردادن تشخیص این امر «که تخلف از شرط ناشی از

۱. ماده ۹۲- در مواردی که بر اثر تعهد زائد بر اعتبار و یا عدم رعایت مقررات این قانون خدمتی انجام شود و یا مالی به تصرف دولت درآید که رد عین آن میسر نبوده یا فروشنده از قبول آن امتناع داشته باشد، در صورتی که وجه آن پرداخت نشده باشد، ذی‌نفع می‌تواند به دیوان محاسبات کشور مراجعه نماید. در این صورت دیوان محاسبات می‌تواند با ذی‌نفع توافق کند. این توافق قابل اجرا و غیرقابل اعتراض است و وجه مورد توافق در حدود اعتبارات موجود یا اعتبارات سال بعد وزارتخانه یا مؤسسه مربوط قابل پرداخت است. در صورت عدم حصول توافق، خواهان می‌تواند در دادگاه‌های صلاحیتدار دادگستری طرح دعوی نماید. اقدامات فوق مانع تعقیب قانونی متخلف نخواهد بود.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۶۶/۱/۳۰ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده (۹۲) به شرح زیر اصلاح شد:

ماده ۹۲- در مواردی که بر اثر تعهد زائد بر اعتبار و یا عدم رعایت مقررات این قانون خدمتی انجام شود و یا مالی به تصرف دولت درآید، دستگاه اجرایی ذی‌ربط مکلف به رد معامله مربوط می‌باشد و در صورتی که رد عین آن میسر نبوده یا فروشنده از قبول آن امتناع داشته باشد، موضوع به دادگاه صلاحیتدار ارجاع خواهد شد. اقدامات فوق مانع تعقیب قانونی متخلف نخواهد بود.

(گفتنی است هر چند با اصلاح این مصوبه از سوی مجلس، ایراد مربوط به مغایرت این ماده با اصل ۵۵ برطرف شده است، لیکن ماده (۹۲) اصلاحی، از جهتی دیگر (مغایرت با شرح) با ایراد شورای نگهبان مواجه شده است.)

۲. ماده ۱۲۶- حقوقی که بر اثر تخلف از شرایط مندرج در قراردادها برای دولت ایجاد می‌شود جز در مورد احکام قطعی محاکم دادگستری که لازم‌الاجرا خواهد بود، کلاً یا بعضاً قابل بخشودن نیست، مگر اینکه به موجب رأی دیوان محاسبات قبل از صدور حکم قطعی محرز شده باشد که تخلف از شرط ناشی از حوادثی بوده که از اختیار طرف قرارداد خارج بوده است.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۶/۱/۳۰ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده (۱۲۶) به شرح زیر اصلاح گردید:

ماده ۱۲۶- حقوقی که بر اثر تخلف از شرایط مندرج در قراردادها برای دولت ایجاد می‌شود جز در مورد احکام قطعی محاکم دادگستری که لازم‌الاجرا خواهد بود، کلاً یا بعضاً قابل بخشودن نیست.

حوادثی بوده که از اختیار طرف قرارداد خارج بوده است» به عهده دیوان محاسبات، با اصل ۵۵ قانون اساسی مغایر است و در صلح حقوق راجع به اموال عمومی و دولتی، رعایت اصل ۱۳۹ قانون اساسی الزامی است.

۸-۱- نظر شماره ۱۳۱۲ مورخ ۱۳۷۰/۳/۱۲ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۱/۱۱/۱۱ مجلس شورای اسلامی و الحاق یک ماده به آن،^(۱) مصوب ۱۳۷۰/۳/۱ مجلس شورای اسلامی:

۸-۱-۱- در ماده (۱) اصلاحی ناظر به اصلاح بند (ج) ماده (۱)، نظر به اینکه ضمیمه بودن نظرات دیوان محاسبات در گزارش تفریغ بودجه حذف شده است با اصل ۵۵ قانون اساسی که تصریح می‌کند گزارش تفریغ بودجه باید به انضمام نظرات دیوان محاسبات باشد، مغایر شناخته شد.^(۲)

۹-۱- نظر شماره ۶۵۶۸ مورخ ۱۳۷۳/۴/۲۲ شورای نگهبان در خصوص طرح نظرات بر مسافرت‌های خارجی کارکنان دولت مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۲ مجلس شورای اسلامی:

۹-۱-۱- عضویت معاون دیوان محاسبات در هیئت مذکور در ماده (۱) با توجه به وظیفه‌ای که برای این هیئت در ماده (۲) آمده است، خروج از محدوده اختیاراتی است که در قانون اساسی برای دیوان محاسبات ذکر شده است و خلاف اصل ۵۵ قانون اساسی می‌باشد.^(۳)

۱. گفتنی است این طرح، ابتدا با عنوان «طرح اصلاح قانون دیوان محاسبات کشور» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن در هنگام بررسی در مجلس، تغییر کرده است.
۲. ماده ۱- بند (ج) ماده (۱) قانون دیوان محاسبات کشور به صورت زیر اصلاح می‌گردد:
ج- تهیه و تدوین گزارش تفریغ بودجه و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی.
مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۰/۵/۲۰ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:
ماده ۱- بند (ج) ماده (۱) قانون دیوان محاسبات کشور به صورت زیر اصلاح می‌گردد:
ج- تهیه و تدوین گزارش تفریغ بودجه به انضمام نظرات خود و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی.
۳. ماده ۱- برای نظارت بر امر مسافرت‌ها و مأموریت‌های غیر ثابت خارجی کارکنان دولت و کلیه دستگاه‌هایی که به نحوی از بودجه عمومی کشور و شرکت‌های دولتی استفاده می‌نمایند، هیئتی از افراد ذیل در وزارت امور خارجه تشکیل می‌گردد:
۱- معاون وزیر امور خارجه؛

۱۰-۱- نظر شماره ۷۵/۲۱/۱۵۴۸ مورخ ۱۳۷۵/۱۲/۲۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه تعیین تکلیف حساب‌های سنواتی وزارت جهاد سازندگی طی سال‌های ۱۳۶۳ لغایت ۱۳۷۰، مصوب ۱۳۷۵/۱۱/۳۰ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۰-۱- ماده واحده به لحاظ اینکه وظایف خاص دیوان محاسبات را به هیئتی دیگر واگذار نموده، مغایر اصل ۵۵ قانون اساسی شناخته شد و تبصره‌های ماده واحده که مبتنی بر آن است، اشکال دارد.^(۱)

→

۲- معاون وزیر اطلاعات؛

۳- معاون دیوان محاسبات عمومی کشور؛

۴- معاون وزیر دستگاه ذی‌ربط بدون حق رأی؛

۵- دو نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به انتخاب مجلس.

تبصره ۱- ...

ماده ۲- صدور گذرنامه و بلیط برای مأمورین و پرداخت کلیه مخارج مسافرت منوط به مجوز از هیئت فوق می‌باشد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۳/۶/۲۰ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱- برای نظارت بر امر مسافرت‌ها و مأموریت‌های غیرتایم خارجی کارکنان دولت و کلیه دستگاه‌هایی که به نحوی از بودجه عمومی کشور و شرکت‌های دولتی استفاده می‌نمایند، هیئتی از افراد ذیل در وزارت امور خارجه تشکیل می‌گردد:

۱- نماینده رئیس جمهور به عنوان رئیس هیئت؛

۲- معاون وزیر امور خارجه؛

۳- معاون وزیر اطلاعات؛

۴- معاون وزیر دستگاه ذی‌ربط بدون حق رأی؛

۵- دو نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به انتخاب مجلس، به عنوان ناظر.

تبصره ۱- ...

ماده ۲- صدور گذرنامه و بلیط برای مأمورین و پرداخت کلیه مخارج مسافرت منوط به مجوز از هیئت فوق می‌باشد.

۱. ماده واحده- به منظور تنظیم حساب‌های معوقه سنوات ۱۳۶۳ لغایت ۱۳۷۰ وزارت جهاد سازندگی و سازمان‌های تابعه بعد از تاریخ تصویب الحاق به وزارت مذکور و ۱۳۶۷ لغایت ۱۳۷۰ مؤسسات وابسته موضوع ماده (۸۵) قانون مقررات مالی اداری و استخدامی وزارت مذکور منطبق با سیستم حاکم بر سایر دستگاه‌های دولتی و رفع موانع موجود و ایجاد تسهیلات لازم، هیئتی تام‌الاختیار مرکب از یک نفر به معرفی رئیس دیوان محاسبات کشور، یک نفر به معرفی وزیر امور اقتصادی و دارایی و یک نفر به معرفی رئیس سازمان برنامه و بودجه با حضور نماینده وزارت جهاد سازندگی

←

(بدون حق رأی) تعیین می‌گردد. تصمیمات این هیئت که به اکثریت آرا اتخاذ می‌شود و تنها ناظر بر ایجاد تسهیلات در امر تنظیم حساب‌های مذکور می‌باشد، قطعی و لازم‌الاجرا است. این امر مانع تعقیب قانونی متخلفین نخواهد بود. وزارت جهاد سازندگی مکلف است اطلاعات و مدارک مورد نیاز هیئت را در اختیار آنان قرار داده و همکاری لازم را به عمل آورد.

تبصره ۱- نحوه تنظیم حساب‌های یادشده به طور کلی یا موردی توسط هیئت مذکور تعیین می‌گردد.
 تبصره ۲- دستورالعمل اجرایی و برنامه زمان‌بندی تنظیم حساب‌های مذکور در اجرای این قانون، حداکثر ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ قانون توسط هیئت مذکور تعیین و به مورد اجرا گذاشته خواهد شد.
 تبصره ۳- مدت مأموریت هیئت یادشده یک‌سال از تاریخ ابلاغ این قانون تعیین می‌شود و تمدید آن در صورت لزوم به پیشنهاد هیئت مذکور با تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی و رئیس دیوان محاسبات کشور بلامانع است.

تبصره ۴- پرونده‌های تشکیل‌شده در دیوان محاسبات کشور ناشی از عدم تنظیم حساب‌ها و تهیه صورت حساب عملکرد سالانه بودجه وزارت جهاد سازندگی، اعم از اینکه منتهی به صدور رأی شده یا نشده باشد، براساس تصمیم این هیئت، تعیین تکلیف خواهد شد.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۷۶/۱/۳۱ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده واحده- به منظور تنظیم حساب‌های معوقه سنوات ۱۳۶۳ لغایت ۱۳۷۰ وزارت جهاد سازندگی و سازمان‌های تابعه بعد از تاریخ تصویب الحاق به وزارت مذکور و ۱۳۶۷ لغایت ۱۳۷۰ مؤسسات وابسته موضوع ماده (۸۵) قانون مقررات مالی اداری و استخدای وزارت مذکور منطبق با سیستم حاکم بر سایر دستگاه‌های دولتی و رفع موانع موجود و ایجاد تسهیلات لازم، هیئتی تام‌الاختیار مرکب از یک نفر به معرفی رئیس دیوان محاسبات کشور، یک نفر به معرفی وزیر امور اقتصادی و دارایی و یک نفر به معرفی رئیس سازمان برنامه و بودجه با حضور نماینده وزارت جهاد سازندگی (بدون حق رأی) تعیین می‌گردد. تصمیمات این هیئت که به اکثریت آرا اتخاذ می‌شود و تنها ناظر بر ایجاد تسهیلات در امر تنظیم حساب‌های مذکور می‌باشد، مانع از رسیدگی دیوان محاسبات کشور بر اساس وظایف مندرج در اصل ۵۵ قانون اساسی و مانع تعقیب قانونی متخلفین نخواهد بود. وزارت جهاد سازندگی مکلف است اطلاعات و مدارک مورد نیاز هیئت را در اختیار آنان قرار داده و همکاری لازم را به عمل آورد.

تبصره ۱- نحوه تنظیم حساب‌های یادشده به طور کلی یا موردی توسط هیئت مذکور تعیین می‌گردد.
 تبصره ۲- دستورالعمل اجرایی و برنامه زمان‌بندی تنظیم حساب‌های مذکور در اجرای این قانون، حداکثر ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ قانون توسط هیئت مذکور تعیین و به مورد اجرا گذاشته خواهد شد.
 تبصره ۳- مدت مأموریت هیئت یادشده یک‌سال از تاریخ ابلاغ این قانون تعیین می‌شود و تمدید آن در صورت لزوم به پیشنهاد هیئت مذکور با تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی و رئیس دیوان محاسبات کشور بلامانع است.

تبصره ۴- پرونده‌های تشکیل‌شده در دیوان محاسبات کشور ناشی از عدم تنظیم حساب‌ها و تهیه

۱۱- نظر شماره ۷۸/۲۱/۴۵۵۱ مورخ ۱۳۷۸/۲/۸ شورای نگهبان در خصوص طرح

آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۷۸/۱/۱۸ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱-۱- در بند (۴) تبصره ماده (۳۹)،^(۱) کلمه «لایحه» مبهم است. علاوه بر این،

→

صورت حساب عملکرد سالانه بودجه وزارت جهاد سازندگی، اعم از اینکه منتهی به صدور رأی شده یا نشده باشد، براساس تصمیم این هیئت، تعیین تکلیف خواهد شد.

نظر شماره ۷۶/۲۱/۰۲۹۴ مورخ ۱۳۷۶/۲/۱۰ شورای نگهبان در خصوص لایحه تعیین تکلیف حساب های سنواتی وزارت جهاد سازندگی طی سال های ۱۳۶۳ لغایت ۱۳۷۰، مصوب ۱۳۷۶/۱/۳۱ مجلس شورای اسلامی:

اشکال تبصره (۴) ماده واحده، رفع نشده و مغایر اصل ۵۵ قانون اساسی می باشد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۶/۳/۴ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده واحده- به منظور تنظیم حساب های معوقه سنوات ۱۳۶۳ لغایت ۱۳۷۰ وزارت جهاد سازندگی و سازمان های تابعه بعد از تاریخ تصویب الحاق به وزارت مذکور و ۱۳۶۷ لغایت ۱۳۷۰ مؤسسات وابسته موضوع ماده (۸۵) قانون مقررات مالی اداری و استخدامی وزارت مذکور منطبق با سیستم حاکم بر سایر دستگاه های دولتی و رفع موانع موجود و ایجاد تسهیلات لازم، هیئتی تام الاختیار مرکب از یک نفر به معرفی رئیس دیوان محاسبات کشور، یک نفر به معرفی وزیر امور اقتصادی و دارایی و یک نفر به معرفی رئیس سازمان برنامه و بودجه با حضور نماینده وزارت جهاد سازندگی (بدون حق رأی) تعیین می گردد. تصمیمات این هیئت که به اکثریت آرا اتخاذ می شود و تنها ناظر بر ایجاد تسهیلات در امر تنظیم حساب های مذکور می باشد، مانع از رسیدگی دیوان محاسبات کشور بر اساس وظایف مندرج در اصل ۵۵ قانون اساسی و مانع تعقیب قانونی متخلفین نخواهد بود. وزارت جهاد سازندگی مکلف است اطلاعات و مدارک مورد نیاز هیئت را در اختیار آنان قرار داده و همکاری لازم را به عمل آورد.

تبصره ۱- نحوه تنظیم حساب های یادشده به طور کلی یا موردی توسط هیئت مذکور تعیین می گردد.

تبصره ۲- دستورالعمل اجرایی و برنامه زمان بندی تنظیم حساب های مذکور در اجرای این قانون، حداکثر ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ قانون توسط هیئت مذکور تعیین و به مورد اجرا گذاشته خواهد شد.

تبصره ۳- مدت مأموریت هیئت یادشده یکسال از تاریخ ابلاغ این قانون تعیین می شود و تمدید آن در صورت لزوم به پیشنهاد هیئت مذکور با تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی و رئیس دیوان محاسبات کشور بلامانع است.

۱. ماده ۳۹- کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات برای انجام وظایف محوله در محدوده برنامه، بودجه،

نظارت برنامه و بودجه و دیوان محاسبات و امور مالی مجلس و آمار و خدمات عمومی فنی مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل می شود.

تبصره- کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات علاوه بر انجام وظایف تخصصی در ماده (۳۱) و ماده

(۳۸) موظف است نسبت به امور زیر اقدام نماید:

... ۱-

←

ظاهر این بند، نافی حقی است که اصل ۵۵ قانون اساسی برای دیوان محاسبات مقرر کرده است؛ فلذا باید رفع ابهام کرد. ۱-۱۲- نظر شماره ۸۰/۲۱/۳۲۰۰ مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۱۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۰/۲۳ کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی: ۱-۱۱-۱- بند (الف) و (ب) ماده (۹۰)،^(۱) مغایر اصل ۵۵ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۳- نظر شماره ۸۱/۳۰/۲۰۰ مورخ ۱۳۸۱/۲/۲ شورای نگهبان در خصوص

→

۴- رسیدگی و مذاقه در لایحه تفریغ بودجه مجلس و ارائه گزارش نهایی آن تا چهار ماه پس از خاتمه دوره عملکرد هر سال مالی به مجلس شورای اسلامی.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۸/۴/۱۳ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:
بند (۴) ماده (۳۹) حذف گردید.

۱. ماده ۹۰-

الف- به دولت اجازه داده می‌شود براساس پیشنهاد مشترک وزارت کشور و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، اعتبارات مصوب دستگاه‌های اجرایی را متناسب با واگذاری فعالیت مدیریت شهری به شهرداری‌ها، از اعتبارات دستگاه اجرایی مربوط، کسر و در اختیار شهرداری ذی‌ربط قرار دهد.

ب- با رعایت احکام برنامه‌های توسعه، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است با تصویب هیئت دولت، متناسب با واگذاری هر یک از فعالیت‌های دستگاه‌های اجرایی به شوراهای اسلامی روستاها و دهیاری‌ها، اعتبارات دستگاه اجرایی مربوط را کسر و در اختیار شورای اسلامی روستا یا دهیاری‌های ذی‌ربط قرار دهد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۹۰-

الف- به دولت اجازه داده می‌شود براساس پیشنهاد مشترک وزارت کشور و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، اعتبارات مصوب دستگاه‌های اجرایی را متناسب با واگذاری فعالیت مدیریت شهری به شهرداری‌ها، از اعتبارات دستگاه اجرایی مربوط، کسر و در اختیار شهرداری ذی‌ربط قرار دهد.

ب- با رعایت احکام برنامه‌های توسعه، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است با تصویب هیئت دولت، متناسب با واگذاری هر یک از فعالیت‌های دستگاه‌های اجرایی به شوراهای اسلامی روستاها و دهیاری‌ها، اعتبارات دستگاه اجرایی مربوط را کسر و در اختیار شورای اسلامی روستا یا دهیاری‌های ذی‌ربط قرار دهد.

تبصره- رعایت مفاد اصل پنجاه و پنجم (۵۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مورد اعتبارات مذکور در این ماده الزامی است.

طرح الحاق یک ماده به قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۱،^(۱) مصوب ۱۳۸۱/۱/۲۱ مجلس شورای اسلامی:

۱۳-۱- اطلاق ماده (۸)،^(۲) شامل مواردی خارج از اصل ۵۵ قانون اساسی می‌باشد؛ لذا مغایر این اصل شناخته شد و از این جهت که باعث افزایش هزینه عمومی است و طریق تأمین آن معلوم نشده است، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی تشخیص داده شد.

۱۴-۱- نظر شماره ۸۱/۳۰/۲۵۰۹ مورخ ۱۳۸۱/۱۱/۲۸ و نظر شماره ۸۱/۳۰/۲۵۶۸ مورخ ۱۳۸۱/۱۲/۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور، مصوب ۱۳۸۱/۱۱/۱۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۴-۱- در بند الحاقی (۲) تبصره (۱۷)،^(۳) چون اجازه داده شده است اعتبارات

۱. گفتنی است این طرح، ابتدا با عنوان «طرح الحاق یک ماده و تبصره به قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۱» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن در هنگام بررسی در مجلس، تغییر کرده است.

۲. ماده واحده- از تاریخ تصویب این قانون یک ماده و دو تبصره به شرح ذیل به عنوان ماده (۸) به قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۱/۱۱/۱۱ الحاق می‌گردد:

ماده ۸- دیوان محاسبات کشور در جهت انجام وظایف قانونی خود می‌تواند از خدمات حسابرسان بخش خصوصی استفاده نماید. حسابرسان مذکور پس از تأیید صلاحیت توسط دیوان محاسبات کشور، به عنوان حسابرس مورد تأیید آن دیوان محسوب می‌گردند.

تبصره ۱- آیین‌نامه اجرایی این قانون ظرف سه ماه توسط دیوان محاسبات کشور تهیه و به تصویب کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.

تبصره ۲- گزارشات رسمی دیوان محاسبات در مورد عملکرد مالی وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی و کلیه شرکت‌ها و دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام بوده و یا دارای قوانین خاص هستند، برای کلیه مراجع نظارتی و قضایی کشور معتبر و قابل استناد و در حکم گزارش کارشناسی رسمی دادگستری می‌باشد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۱/۲/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۸- دیوان محاسبات کشور در جهت انجام وظایف قانونی خود در حدود اعتبارات مصوب می‌تواند از خدمات حسابرسان بخش خصوصی استفاده نماید. حسابرسان مذکور پس از تأیید صلاحیت توسط دیوان محاسبات به عنوان حسابرس مورد تأیید آن دیوان محسوب می‌گردند.

تبصره- آیین‌نامه اجرایی این قانون ظرف سه ماه توسط دیوان محاسبات کشور تهیه و به تصویب کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.

۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل پنجاه و سوم، شماره ۱-۵۱-۸.

بدون رعایت فصول هزینه گردد، لذا از این جهت مغایر اصول ۵۳ و ۵۵ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۵- نظر شماره ۸۳/۳۰/۷۴۶۶ مورخ ۱۳۸۳/۳/۳ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۲/۱۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۵-۱- ماده (۱۶۱)^(۱) از این نظر که موجب خلط وظایف قوای سه‌گانه و نقض وظایفی است که طبق قانون اساسی بر عهده نهادهای غیروابسته به قوه مجریه گذاشته شده است، مغایر اصول ۵۴، ۵۵ و ۵۷ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۶- نظر شماره ۸۳/۳۰/۱۰۵۷۲ مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۲۳ شورای نگهبان در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۸۴ کل کشور، مصوب ۱۳۸۳/۱۲/۱۹ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۶-۱- کلیه مواردی که در این مصوبه اعتبارات به عنوان وجوه اداره شده یا هزینه قطعی ذکر شده و همچنین قسمت اخیر جزء (۳) بند (ر) تبصره (۱۱)، که عملکرد مالی این جزء را با تصویب کارگروه موضوع این بند قطعی نموده، از این جهت که آیا نافی اختیارات و وظایف دیوان محاسبات مذکور در اصل ۵۵ می‌باشد یا خیر، دارای ابهام است؛ پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.^(۲)

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۳-۱.

۲. تبصره ۱- منابع مالی

الف- ...

ث- شرکت‌های دولتی مذکور در پیوست شماره (۲) این قانون مکلفند معادل رقم مندرج در ستون «وجوه اداره شده» در ردیف بودجه سال ۱۳۸۴ مربوط را از محل وجوه سرمایه‌گذاری از محل منابع داخلی خود، از طریق وجوه اداره شده و با هدف توانمندسازی و توسعه مشارکت بخش خصوصی در فعالیت‌های شرکت ذی‌ربط به مصرف برسانند. وجوه مزبور در اصلاح بودجه سال ۱۳۸۴ قابل کاهش نیست. آیین‌نامه اجرایی این بند، بنا به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۵- حمل و نقل

الف- به منظور کمک به تدارکات ناوگان ریلی و دریایی شامل خرید واگن، کشتی، تجهیزات ریلی و

بندری و در راستای مشارکت غیردولتی شرکت سهامی راه آهن جمهوری اسلامی ایران و سازمان بنادر و کشتیرانی مکلفند به ترتیب تا مبلغ دویست میلیارد (۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال و سیصد میلیارد (۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال از محل منابع داخلی خود را در قالب وجوه اداره شده نزد بانکها براساس موافقتنامه مبادله شده با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، به منظور تأمین تسهیلات اعتباری یادشده به مصرف رسانده و مابه التفاوت نرخ سود را از محل آن پرداخت نمایند.

تبصره ۲- پول و ارز

الف- ...

ژ- به دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی اجازه داده می‌شود وجوه اداره شده و اعتبارات پیش‌بینی شده در برنامه «کمک‌های فنی و اعتباری به بخش خصوصی و تعاونی» و همچنین اعتباراتی که در این قانون و پیوست‌های آن به منظور تحقق اهداف سرمایه‌گذاری در زمینه‌های اشتغال‌زا و توسعه فعالیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بخش‌های خصوصی و تعاونی به تصویب رسیده است، براساس مبادله موافقتنامه با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور یا استان و طبق قراردادهای منعقد شده با بانک‌های عامل، صندوق تعاون، صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی و یا مؤسسه‌های اعتباری مورد تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و با رعایت بند (ذ) این تبصره جهت اعطای تسهیلات به متقاضیان اجرای طرح‌های سرمایه‌گذاری اشتغال‌زای بخش خصوصی و تعاونی در اختیار بانک‌های عامل و مؤسسات مذکور قرار دهند. این اعتبارات و همچنین سایر اعتبارات مازاد بر بند (ذ) که به صورت وجوه اداره شده یا کمک‌های فنی و اعتباری در جهت اجرای بند (ب) ماده (۱۰) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصرف می‌شوند، پس از پرداخت توسط دستگاه اجرایی صاحب اعتبار به عامل، به هزینه قطعی منظور می‌گردد.

تبصره ۹- توسعه مبتنی بر دانایی

الف- ...

ث-

۱- ...

۲- در اجرای بند (الف) ماده (۴۹) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، اعتبارات دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و تحقیقاتی منظور در جداول شماره (۱۰)، (۱۱)، (۱۲)، (۱۳)، (۱۴)، (۱۵)، (۱۶)، (۱۸) و (۱۹) ضمیمه این قانون، براساس درخواست وجه توسط بالاترین مقام اجرایی مؤسسات یادشده یا مقام مجاز از طرف آنها که به وزارت امور اقتصادی و دارایی (حسب مورد خزانه یا خزانه معین استان ذی‌ربط) معرفی می‌شوند به حساب بانکی که توسط خزانه یا خزانه معین استان ذی‌ربط حسب مورد به نام آنها افتتاح می‌گردد، واریز و به هزینه قطعی منظور می‌شود. برداشت از حساب‌های بانکی یادشده با حداقل دو امضاء مجاز که در آیین‌نامه مالی و معاملاتی آنها تعیین شده است، ممکن خواهد بود. تخصیص اعتبار موضوع ماده (۳۰) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب سال ۱۳۵۱ و ماده واحده این قانون در

→

مورد اعتبارات موضوع این جزء مستقیماً قابل ابلاغ به دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط می‌باشد. ضمناً اعتبارات بخش آموزش پزشکی از جداول شماره (۱۱) و (۱۲) منتزع و به جداول (۱۸) و (۱۹) منتقل می‌شود.

تبصره ۱۱- انرژی

الف- به منظور توانمندسازی مردم برای صرفه‌جویی منطقی انرژی و مصرف بهینه آن اجازه داده می‌شود در سقف اعتبارات طرح‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی مندرج در پیوست شماره (۱) این قانون به صورت وجوه اداره‌شده، یارانه سود تسهیلات و یا کمک بلاعوض براساس آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، پرداخت شود. وجوه مذکور به عنوان هزینه قطعی تلقی می‌شود.

ب- ...

ر- به منظور تنظیم رابطه دولت و شرکت ملی نفت ایران و اعمال حق حاکمیت دولت بر منابع نفت و گاز کشور، به دولت اجازه داده می‌شود (با رعایت اصل مالکیت منابع نفتی ایران) برای سال ۱۳۸۴ نسبت به عقد قرارداد با شرکت ملی نفت ایران براساس مقررات این بند اقدام نماید:

۱- ...

۳- مابه‌التفاوت ارزش فرآورده‌های نفتی (بنزین، نفت سفید، نفت گاز، نفت کوره، گاز مایع) و گاز طبیعی تصفیه‌شده به قیمت‌های صادراتی یا وارداتی در خلیج فارس حسب مورد با اضافه‌کردن هزینه‌های انتقال و توزیع و کارمزد فروش و مالیات و عوارض تکلیفی پس از کسر درآمدهای حاصل از فروش فرآورده‌های یادشده در داخل کشور به قیمت‌های مصوب از محل اعتبار موضوع ردیف (۵۰۳۶۹۰) منظور در قسمت چهارم این قانون، از محل مانده حساب بستانکاری دولت موضوع جزء (۱) این بند قابل تسویه است. اعتبار ردیف (۵۰۳۶۹۰) و متقابلاً منابع عمومی موضوع ردیف (۱۳۰۴۰۲) به ترتیب منظور در قسمت‌های چهارم و سوم این قانون متناسب با افزایش قیمت نفت خام و فرآورده‌های نفتی یادشده که مبنای محاسبه ارقام مربوط در جدول‌های پیوست این قانون قرار گرفته است با پیشنهاد وزارت نفت و تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تصویب هیئت وزیران قابل افزایش است. عملکرد مالی این جزء به صورت مستقل پس از تأیید سازمان حسابرسی و تصویب کارگروهی متشکل از وزیران نفت و امور اقتصادی و دارایی، رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور یا نمایندگان تام‌الاختیار آنان قطعی و قابل تسویه خواهد بود.

تبصره ۱۳- محیط زیست

به منظور از رده خارج کردن خودروهای فرسوده سواری و درجهت تحقق اهداف و سیاست‌های مندرج در بند (ب) ماده (۶۲) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود:

۱- ...

۲- معادل وجوه واریزشده به حساب خزانه‌داری کل کشور از بابت بند (۱) تا سقف یکصد و هفتاد میلیارد (۱۷۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال از محل اعتبار ردیف (۵۰۳۷۸۶) قسمت چهارم این قانون به صورت وجوه

←

۱۷-۱- نظر شماره ۸۹/۳۰/۴۰۹۶۸ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۱۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)، مصوب ۱۳۸۹/۹/۱۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۷-۱- در ماده (۱۹۶)،^(۱) تشکیل شورای دستگاه‌های نظارتی کشور، مغایر اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷، ۹۰ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

→

اداره شده برای حمل و نقل عمومی درون شهری و جایگزینی خودروهای فرسوده اختصاص می‌یابد.

تبصره ۱۹- اصلاح ساختار اداری و مدیریت

الف- به وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی اجازه داده می‌شود براساس مقررات این تبصره نسبت به انجام موارد زیر اقدام نمایند:

۱- به سازمان بهزیستی کشور اجازه داده می‌شود وجوه حاصل از فروش دارایی‌های سرمایه‌ای و اموال غیرمنقول خود را به حساب درآمد عمومی کشور (نزد خزانه‌داری کل) موضوع ردیف (۲۱۰۲۰۴) قسمت سوم این قانون واریز و معادل صد درصد (۱۰۰٪) وجوه مذکور تا مبلغ یکصد میلیارد (۱۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال از محل اعتبار ردیف (۵۰۳۴۱۲) قسمت چهارم این قانون به صورت وجوه اداره شده برای مشارکت در ساخت مسکن معلولان و مددجویان و ترغیب خیرین مسکن‌ساز به امر ساخت مسکن نیازمندان به مصرف برساند.

تبصره ۲۰- نظارت

الف- ...

ج- اجازه داده می‌شود اعتبار مندرج در ردیف (۵۰۳۷۸۴) براساس جدول ضمیمه شماره (۹) این قانون توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در اختیار دستگاه‌های اجرایی قرار گیرد تا براساس تخصیص اعتبار و با مبادله موافقتنامه به عنوان کمک در اختیار نهادها، اشخاص حقیقی و حقوقی مندرج در جدول مزبور قرار گیرد. پرداخت توسط دستگاه اجرایی به هزینه قطعی منظور خواهد شد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۲۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

- متن ذیل در انتهای جزء (۳) بند (ر) تبصره (۱۱) اضافه شود:

«دیوان محاسبات کشور موظف است حساب‌های این بند را رسیدگی و به مجلس شورای اسلامی گزارش نماید.»

- بند زیر به تبصره (۲۰) اضافه شود:

«قطعی قلمدادشدن هزینه‌ها و یا وجوه اداره شده، نافی اختیارات و وظایف دیوان محاسبات کشور در اجرای اصل پنجاه و پنجم (۵۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و قوانین مربوط نمی‌باشد.»

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۴-۱.

۱۸-۱- نظر شماره ۹۲/۳۰/۵۲۰۹۲ مورخ ۱۳۹۲/۸/۵ شورای نگهبان در خصوص طرح عضویت و لغو عضویت نمایندگان مجلس شورای اسلامی در برخی از شوراهای عالی، شوراها، مجامع و سایر هیئت‌ها مصوب ۱۳۹۲/۷/۱۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۸-۱- در ماده (۷)^(۱)، تشکیل شورای دستگاه‌های نظارتی، همان‌طور که قبلاً از جمله در خصوص ماده (۱۹۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اعلام گردیده، مغایر اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷، ۹۰ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱۹-۱- نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۸۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۵ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۹۳/۲/۱۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۹-۱- در بند (ب) ماده (۱۱) اصلاحی موضوع ماده (۹)^(۲)، واگذاری ایجاد هماهنگی‌های لازم، مستمر و منظم به سازمان بازرسی کل کشور، همان‌طور که قبلاً در موارد مشابه از جمله در خصوص ماده (۷) طرح عضویت و لغو عضویت نمایندگان مجلس شورای اسلامی در برخی از شوراهای عالی، شوراها، مجامع و سایر هیئت‌ها و ماده (۱۹۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اعلام گردیده، مغایر اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷ و ۹۰ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۲۰-۱- نظر شماره ۹۳/۱۰۰/۳۲۸۴ مورخ ۱۳۹۳/۱۰/۲۱ شورای نگهبان در خصوص طرح الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۹۳/۹/۱۹ مجلس شورای اسلامی:

۱-۲۰-۱- فراز دوم ماده (۲۵)^(۳)، مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی می‌باشد. همچنین

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۵-۱.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۶-۱.

۳. ماده ۲۵- افزایش اعتبار هر یک از طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تا معادل ده درصد (۱۰٪)

از آنجا که واژه «تهیه» ظهور در تصویب دستورالعمل توسط مرجع مذکور دارد، دخالت دیوان محاسبات کشور در تصویب دستورالعمل، مغایر اصل ۵۵ قانون اساسی شناخته شد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۳-۱- نظریه تفسیری شماره ۷۵/۲۱/۱۱۱۶ مورخ ۱۳۷۵/۹/۱۴ شورای نگهبان در خصوص استفسار رئیس جمهور:

شماره: ۱۰۴۱۵۱

تاریخ: ۱۳۷۵/۹/۶

شورای محترم نگهبان

همان‌گونه که استحضار دارند در بودجه کل کشور جهت ایجاد و یا توسعه فعالیت‌های تولیدی بخش‌های مختلف اقتصادی، اعتباراتی برای پرداخت قسمتی از

→

از محل صرفه‌جویی در اعتبارات هزینه‌ای هر دستگاه مجاز است. اعمال این حکم در مورد اعتبارات دستگاه‌ها و دارندگان ردیف منوط به پیشنهاد دستگاه‌های ذی‌ربط و تأیید معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور در سقف کل اعتبارات طرح است.

مانده وجوه مصرف‌نشده اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آن دسته از طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی که عملیات اجرایی آن پایان نیافته تا زمان اتمام طرح یا پروژه به سال مالی بعد منتقل می‌شود تا به مصرف همان طرح و پروژه برسد. دستگاه‌های اجرایی مکلفند طرح‌ها و پروژه‌های مذکور را مطابق با برنامه زمان‌بندی اولیه به اتمام برسانند. دستورالعمل حسابداری مربوط به منظور نگهداری حساب‌ها در اجرای ماده (۱۲۸) قانون محاسبات عمومی کشور توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و دیوان محاسبات کشور تهیه می‌گردد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

فراز دوم ماده (۲۵) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

مانده وجوه مصرف‌نشده اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آن دسته از طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی که عملیات اجرایی آن پایان نیافته، در پایان هر سال مالی پس از واریز به خزانه می‌تواند با درج در بودجه به سال‌های بعد منتقل شود تا به مصرف همان طرح و پروژه برسد.

کارمزد تسهیلات بانکی شرکت‌های تعاونی و خصوصی منظور می‌گردد که از آن جمله بند (ب) تبصره (۳) و بند (ه) تبصره (۶) و بند (۴) تبصره (۱۱) و تبصره‌های (۵۱) و (۵۲) بودجه کل کشور سال جاری است.

همچنین در مورد مؤسسات غیردولتی که متصدی خدمات عمومی و عام‌المنفعه هستند و در عین حال جزء بخش دولتی اصل (۴۴) قانون اساسی و از مصادیق موضوعات اصل (۴۵) قانون اساسی محسوب نمی‌شوند؛ از قبیل کمیته امداد امام-کمیته ملی المپیک- شهرداری‌ها- هلال‌احمر- مدیریت حوزه علمیه قم- کتابخانه حضرت آیت‌الله‌العظمی مرعشی، قانون‌گذار اعتباراتی را در بودجه سالیانه منظور می‌نماید تا تداوم خدمات آنان میسر گردد. بدین ترتیب این قبیل مؤسسات تعاونی، خصوصی و یا عمومی غیردولتی به اصطلاح از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند.

اخیراً این توهم ایجاد شده است که دیوان محاسبات کشور مکلف است به کلیه حساب‌های این مؤسسات، هم در آن قسمت که از محل بودجه عمومی کل کشور تأمین شده است و هم قسمت‌های دیگر که مربوط به درآمدهای داخلی و موقوفات و هدایا و دیگر منابع باشد، رسیدگی و حسابرسی نماید.

خواهشمند است با توجه به اصل (۹۸) قانون اساسی تفسیر فرمایند آیا اصل (۵۵) قانون اساسی ناظر به کلیه حساب‌ها و هزینه‌های مؤسسات عمومی غیردولتی و مؤسسات خصوصی و تعاونی است که جزئی از اعتباراتشان از محل بودجه کل کشور تأمین می‌شود یا اینکه با توجه به دلالت عبارت «اعتبارات مصوب» در اصول (۵۳) و (۵۵) قانون اساسی، حساب‌های این مؤسسات صرفاً در حدود اعتباراتی که در بودجه کل کشور برای آنان منظور شده و تخصیص یافته است مشمول رسیدگی دیوان محاسبات می‌باشد؟

اکبر هاشمی رفسنجانی

رئیس جمهور

شماره: ۷۵/۲۱/۱۱۱۶

تاریخ: ۱۳۷۵/۹/۱۴

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

نامه شماره ۱۰۴۱۵۱ مورخ ۱۳۷۵/۹/۶ مبنی بر تفسیر اصل ۵۵ قانون اساسی، در جلسه مورخ ۱۳۷۵/۹/۱۴ شورای نگهبان مطرح شد و نظر تفسیری شورا به شرح زیر

اعلام می‌گردد:

«اصل ۵۵ قانون اساسی ناظر به اعتباراتی است که در بودجه کل کشور منظور شده و صلاحیت دیوان محاسبات در رسیدگی و حسابرسی محدود به همان موارد است».

دبیر شورای نگهبان

احمد جنتی

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۴-۱- نظر شماره ۸۲/۳۰/۳۹۵۲ مورخ ۱۳۸۳/۵/۲۵ شورای نگهبان در خصوص استعلام رئیس دانشگاه تهران:

شماره: ۵۱/۱۴۶۳۷

تاریخ: ۱۳۸۳/۵/۱۵

شورای محترم نگهبان قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

احتراما، به استحضار می‌رساند:

بر اساس اصل ۵۵ قانون اساسی، دیوان محاسبات مسئولیت رسیدگی و حسابرسی به کلیه حساب‌های وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی را در رابطه با تفریغ بودجه به عهده دارد. شورای محترم نگهبان نیز در پاسخ به استفساریه شماره ۱۰۴۱۵۱ مورخ ۱۳۷۵/۹/۶ ریاست محترم جمهور وقت به شرح نظریه شماره ۲۱/۱۵۱۶ مورخ ۱۳۷۵/۹/۱۴ اعلام داشته است که «اصل ۵۵ قانون اساسی ناظر به اعتباراتی است که در بودجه کل کشور منظور شده و صلاحیت دیوان محاسبات در رسیدگی و حسابرسی محدود به همان موارد است». علی‌رغم اصل ۵۵ قانون اساسی و نظریه تفسیری مذکور، دیوان محاسبات به استناد مواد دو و چهل و دو قانون دیوان محاسبات کشور مدعی است که مسئولیت رسیدگی و حسابرسی به کلیه امور مالی و حساب‌های خارج از بودجه تخصیصی من جمله حساب هدایا و کمک‌های مردمی را نیز به عهده دارد. خواهشمند است با عنایت به مراتب فوق نظر شورای محترم نگهبان را در این خصوص اعلام فرمایند.

ریاست دانشگاه تهران

رضا فرجی دانا

شماره: ۸۲/۳۰/۳۹۵۲

تاریخ ۱۳۸۳/۵/۲۵

جناب آقای دکتر رضا فرجی دانا

رئیس محترم دانشگاه تهران

عطف به نامه شماره ۵۱/۱۴۶۳۷ مورخ ۱۳۸۳/۵/۱۵ در خصوص شمول اصل ۵۵ قانون اساسی و صلاحیت دیوان محاسبات نسبت به رسیدگی و حسابرسی کلیه امور مالیاتی و حساب‌های خارج از بودجه تخصیصی من جمله حساب هدایا و کمک‌های مردمی، به اطلاع می‌رساند اصل مذکور در جلسه مورخ ۱۳۷۵/۹/۱۴ شورای نگهبان مطرح و منجر به نظریه تفسیری به شرح زیر شده است:

«اصل ۵۵ قانون اساسی ناظر به اعتباراتی است که در بودجه کل کشور منظور شده و صلاحیت دیوان محاسبات در رسیدگی و حسابرسی محدود به همان موارد است.»

احمد جنتی

دبیر شورای نگهبان

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم مکملبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و طایف اسلامی و ملی خود
را ایفا و تحت تاثیر بیچ قدرتی واقع نشوند و از توانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون بیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزهشکده شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سمیه، قرنیه،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳-۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱-۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir